

דף הרחבות לנושא – חיוב שמיטה בזמן הזה מתוך סדרת הלכות שמיטה

יחידה מספר 4

❖ בעל המאור סובר כראב"ד

ספר התרומות שער מה אות ד

גם רבנו זרחיה בתשובתו פסק שאינו נוהג עכשיו... שהדבר ידוע שבימי רבותינו חכמי המשנה והתלמוד היו בתי דינים גדולים קבועים בארץ שהיו מקדשין את החדש, ואפשר כמו כן שהיו מקדשין את השנה זכר ליובל, עכשיו שאין בית דין יכול לקדש שנה ולא חודש בידוע שבטלו היובלות בטלה גמורה ובטלו אף השמיטות עמהם, לדברי רבי, לפי ששתיהן מצות קשורות ותלויות זו בזו...

עוד יש לנו לומר: אפילו לדברי חכמים, השמיטים צריכין קדוש בית דין, כדכתיב "וספרת לך", ודרשו חכמים בספרא: 'ספירה בבית דין', והתם בערכין אמרינן מנו יובלות לקדש שמטין, למדנו שאף שמיטין צריכות קדוש בית דין, כשם שהיובל צריך קדוש בית דין, כדכתיב: 'וקדשתם את שנת החמשים שנה'... וכן מצינו ששוותה קדושת שביעית לקדושת יובל ולמדות הן זה מזה

בעל המאור (רבנו זרחיה הלוי) מסביר בתשובה שכל עוד אין שמיטה, אין יובל, וכל עוד אין מקדשים את השנים, השמיטה והיובל אינן חלות כלל, גם לא מדרבנן, כדברי הראב"ד.

❖ האם אפשר לקיים את השמיטה אם הברכה איננה שורה?

הסמ"ע מעלה שיקול פרקטי לא לקיים את שביתת הקרקע בימינו, גם לא מדרבנן:

ספר מאירת עיניים סימן ס"ז ס"ק ב

ומדברי סופרים שתהא שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה, בכל מקום. וטעמם, כדי שלא תשתכח תורת שביעית מישראל.

אבל חרישה וזריעה לא אסרו בשביעית ויובל כדי שלא תשתכח, שלא היו רוב הציבור יכולין לעמוד בו ליאסר בעבודת קרקע שתי שנים שביעית ויובל... דדווקא בזמן שהיה שמיטה ויובל נוהג מן התורה, הייתה מקויימת בהן הברכה לגדל בשנה שישית לשלש שנים

הקיום האנושי תלוי בכך שתקיים חקלאות. האם חברה יכולה לשרוד אם במשך שנה שלמה החקלאות איננה מתקיימת? התורה ערה לבעיה הזאת, ומבטיחה פתרון:

ויקרא פרק כה, כ-כב

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית? הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו!: וצווינו את ברכתי לכם בשנה הששית, ועשת את התבואה לשלש השנים: וזרעתם את השנה השמינית ואכלתם מן התבואה ישן עד השנה התשיעית, עד בוא תבואתה תאכלו ישן:

התורה מבטיחה שאם נקיים את השמיטה, יבול השנה הששית יספיק לנו עד השנה התשיעית. הסמ"ע אומר שהבטחה זו ניתנה כנגד קיום השמיטה שהתורה ציוותה: התורה ציוותה שנקיים את השמיטה, וכאשר אנו מקיימים את החובה הזו, מובטח לנו יבול משולש. אך (לפי רבים מן הראשונים שלמדנו) התורה לא ציוותה אותנו לקיים את השמיטה בדורנו. ממילא אין הבטחה ליבול משולש. כיצד נשרוד את השנה השביעית והשמינית?
החזון איש חולק עליו:

חזון איש סימן יח סעיף ד

ובסמ"ע פירש כוונת תוספות בהא דלא תיקנו יובל בזמן הזה משום דאין רוב הציבור יכולין לעמוד, שאין הברכה אלא בזמן שהוא מהתורה...

אבל לפי מה שכתבתי... מסתבר דהייתה הברכה גם בבית שני, וגם אחר החורבן. דבית דין שלמעלה עושין מה שגוזרין בבית דין של מטה, והברכה נאמרה אחר שעשו את ההשתדלות או במקום שנפטרו מהשתדלות, ועד כמה להשתדל מסור לחכמים על פי עיון התורה ברוח קדשם

החזון איש אומר שההבטחה היא כנגד קיום השמיטה. אם בית הדין של מטה מחליט שיש לשמור שמיטה, בית דין של מעלה, של הקב"ה, יגיב לכך ויתן את ברכתו.